

## ДАНОЧНА ПОЛИТИКА И ЕФЕКТИ ОД ДАНОЧНАТА ПОЛИТИКА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА / TAX POLICY AND EFFECTS OF TAX POLICY IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Biljana Buzlevski<sup>1</sup>, Natasha Georgieva<sup>1</sup>

<sup>1</sup>MIT University – Skopje

e-mail: biljana.buzlevski@gmail.com, natashageorgievaivanovska@gmail.com

*Stručni članak*

<https://www.doi.org/10.58952/zr20251403159>

UDK / UDC 336.2:336.25(497.7)

### Сажетак

*Опорезивање је основни и најстарији извор прихода којим држава, као и јединице локалне самоуправе, финансирају своје потребе, пројекте и функције. У овом раду ћемо се осврнути на пореску политику која, пак, представља скуп мера и активности које држава спроводи у области опорезивања ради постизања одређених циљева и решавања појединих фискалних, социјалних и економских проблема, као и на ефекте пореске политике Републике Македоније.*

**Кључне речи:** порези, опорезивање, пореска политика.

*JEL klasifikacija:* H20, H21, H30

### Abstract:

*Taxation is the primary and oldest source of revenue from which the state, as well as local self-government units, finance their needs, projects, and functions.*

*In this paper, we will address tax policy, which, in turn, represents a set of measures and activities that the state implements in the area of taxation, achieving certain goals and solving certain fiscal, social and economic problems, as well as the effects of the tax policy of the Republic of Macedonia.*

**Keywords:** taxes, taxation, tax policy

*JEL klasifikacija:* H20, H21, H30

## УВОД

Пореска политика представља практичну реализацију остваривања пореских функција, односно, пореска политика се своди на прагматичну улогу пореза у извршавању њихових функција и задатака.

Пореска политика се концентрише на одређивање елемената и структуре пореског система, односно на број и врсте пореза (фискална питања), а такође пореска политика подразумева и организацију појединих врста пореза и њихових конкретних елемената. Пореска политика обезбеђује озбиљност при пореском оптерећењу и његову социјалну и секторску дистрибуцију (социо-економска питања). Према пореској политици, прерасподела генерисаног прихода у економији треба да се заснива на социјалној правди, али исто тако треба да поједностави и фаворизује поступак за постизање одређених економских циљева, односно уравнотежење појединих тржишних неравнотежа, регулисање висине БДП-а, решавање проблема на локалном нивоу у вези са очувањем здраве животне средине, инфраструктуре, инвестиционе активности и слично.

## 1.ЦИЉЕВИ ОПОРЕЗИВАЊА

Опорезивање у савременим економским системима има више циљева.

Основни циљ опорезивања је фискални циљ, али и нефискални циљеве, који имају значајну улогу у изградњи стабилног економског система једне земље.

Првенствено, порези имају фискални циљ који се своди на прикупљање нових финансијских средстава потребних за финансирање јавних расхода, везаних за покривање јавних потреба.

Нефискални циљеве опорезивања односе се на: утицај пореза у области економске политике; стабилизацију; регулисање домаће потрошње; висину и структуру запослености; и друге циљеве.

Нефискални циљеве опорезивања могу бити различити: економски, социјални, политички, здравствени, демографски, културни и слично.



Слика 1. Новац

Економски циљеве опорезивања огледају се у великом броју регулаторних облика пословања, и то: кретању и структури цена; развоју привредних грана и делатности; међународној размени; облику предузећа и процесу концентрације рада и средстава; куповној моћи на тржишту; ефикасности и висини инвестиција; регионалном развоју и алокацији ресурса; штедњи и акумулацији и слично.<sup>50</sup>

Сваки порез има утицај на цене.

<sup>50</sup>Komazec, S., Monetarne I javne finansije, 2006.

Кроз укључивање у цене производа и услуга, индиректни порези доводе до повећања цена.

Кроз настојање да се смањи пореско оптерећење субјекта, директни порези такође доводе до повећања цена.

Држава променом пореске стопе може утицати на развој одређених грана и области, било повећаним пореским оптерећењем, било пореским ослобађањем.

Држава може утицати на међународну размену кроз повећање или смањење царинских оптерећења, односно кроз увођење посебног пореза на одређене увозне производе.

Такође, држава кроз пореско стимулисање може утицати на извоз у одређене регионе, поједине производе, и слично.

Данас се, помоћу пореза и пореске политике, све чешће утиче на неутралисање повећане куповне моћи на тржишту, неутралисање раста цена, повећане емисије новца и кредита, чиме се утиче на стабилизацију државе.

Повећање пореза доводи до смањења дохотка грађана, а уколико држава смањи јавне расходе и не потроши обезбеђена средства, може доћи до смањења потрошње, дохотка и дефлације, и обратно.

Мање развијене земље, у које спада и Република Македонија, суочавају се са универзалним проблемом: мали део националног дохотка посвећен је инвестицијама, док је велики део националног дохотка намењен за потрошњу. Да би једна земља могла да изађе из сиромаштва, неопходно је да повећа штедњу и инвестирање.<sup>51</sup>

## 2. ФУНКЦИЈЕ ПОРЕЗА

Основна функција пореза је фискална, али се веома често користе и за постизање одређених економских и социјалних циљева.

У савременим условима, порези се користе у спровођењу стабилизационе политике и у борби против инфлације, јер се повећањем пореза смањује куповна моћ грађана. Функције пореза су манифестација њихове суштине. Оне показују начин остваривања јавне намене и употребе средстава ове економске категорије.

Основне функције пореза су:

1. *Дистрибутивна функција* – ова функција изражава суштину пореза. Путем пореза треба да се акумулирају финансијски ресурси за државу. Преко пореза држава врши прераспodelу дела дохотка пореских обвезника. Формирање прихода посредством пореза претвара државу у један заједнички економски субјект;
2. *Прилагодљивост* – ова функција се изражава кроз то што су порези основни инструмент којим држава манипулише, пре свега, пореском основицом, пореским стопама, правилима, принципима и начелима по којима се врши опорезивање, стимулисање или ограничавање услова за развој привреде и сл.;
3. *Економско-регулаторна функција* – овом функцијом се изражава могућност да се путем пореза у држави стимулише или ограничи економски и привредни раст и развој. Из ове функције произилази да су порези ефективно средство у рукама државе којим се подстиче повећање броја радних места, стимулише технолошки напредак и развој и сл.;
4. *Контролна функција* – ова функција изражава контролу и надзор над извршеним активностима у поступку опорезивања и контролу над активностима пореских

<sup>51</sup>Атанасовски, Ж., Јавни финанси, Економски Факултет, Скопје, 2004.

обвезника. Уз помоћ ове функције пореза омогућава се контрола кретања пореских прихода, врши се процена ефикасности пореске регулативе и открива се потреба за изменама у пореској регулативи и сл.;

5. *Друштвено–социјална функција* – овом функцијом се истиче социјална компонента пореза, јер се посредством пореза прикупљају средства од којих се део користи за решавање појединих социјалних питања.<sup>52</sup>

### 3. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ОПОРЕЗИВАЊА

У свом најзначајнијем делу „Богатство народа“ из 1776. године, Адам Смит истиче следећа четири пореска принципа<sup>53</sup>:

1. Принцип праведности — Свака особа треба да допринесе влади у складу са својом способношћу плаћања, односно у сразмери са својим приходом;
2. Принцип јасноће — Порез који сваки појединац мора платити треба да буде јасно утврђен, а не произвољан;
3. Принцип практичности — Порез треба наплаћивати у време и на начин који највише одговара пореском обвезнику;
4. Принцип ефикасности — Порез треба бити тако постављен да узима што мање из џепа пореских обвезника, а да ипак обезбеди потребна средства за државну касу.

Немачки теоретичар Адолф Вагнер формулисао је своја начела опорезивања и груписао их у четири групе:<sup>54</sup>

1. Финансијско–политички принципи – издашност пореза, еластичност пореза;
2. Економско–политички принципи – избор пореског извора, уважавање последица индиректних пореза;
3. Социјално–политички принципи – општост пореза, равномерност пореза;
4. Пореско–технички принципи – одређеност пореза, прилагодљивост пореза, ниски трошкови при наплати пореза.

Брачни пар Масгрејв, у свом делу „Јавне финансије у теорији и пракси“, истиче седам услова који треба да се испуне да би се формирао „добар“ порески систем.<sup>55</sup>

1. Прилив пореских прихода треба да буде задовољавајући;
2. Расподела пореског терета треба да буде равномерна. Сваки треба да плати свој део пореске обавезе у складу с начелом једнакости;
3. Ко на крају сноси трошак пореза;
4. При обезбеђивању пореза треба обратити пажњу да се минимализује умешаност у доношење економских одлука, чиме се омогућава успешно функционисање тржишта, односно мора се минимализовати „мртви терет опорезивања“;
5. Структура пореског система треба да олакша коришћење фискалне политике у остваривању стабилизационих и развојних циљева;
6. Порески систем треба да омогући правично и непроизвољно обезбеђивање пореза;
7. Трошкови наплате и измирења пореских обавеза треба да буду што нижи, а у складу са остваривањем осталих циљева.

<sup>52</sup>Simkovic, M., The Knowledge Tax, University of Chicago Law Review, 2015.

<http://www.vps.ns.ac.rs/Materijal/mat2410.pdf>

<https://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z02/08z02.pdf>

<sup>53</sup>Смит, А., Богатството на народите, Истражување на природата и причините за богатството на народите, Загреб, 2007.

<https://www.britannica.com/money/taxation/Economic-goals>

<sup>54</sup>Вагнер, А., Финанси, Лајпциг, 1890.

<sup>55</sup>Musgrave, R. A., A. T., Classic in the theory of Public Finance, Лондон, 1985.

Према Џозефу Стиглицу, постоји пет принципа „доброг“ пореског система:<sup>56</sup>

1. Економска ефикасност – порески систем не би требало да омета ефикасну алокацију ресурса;
2. Једноставност у административном смислу – порески систем треба да буде једноставан и релативно јефтин за спровођење;
3. Флексибилност – порески систем треба да буде способан да одмах реагује на промене у економском окружењу (у неким случајевима и аутоматски);
4. Политичка одговорност – порески систем треба да буде формиран тако да појединци могу проверити шта плаћају и проценити у којој мери им тај систем испуњава очекивања;
5. Правичност – порески систем мора праведно третирати различите групе појединаца.
6. Основни принципи који треба да се поштују при опорезивању су:<sup>57</sup>
7. сразмерност на оданочувањето - оданочувањето треба да биде во согласност со финансиската состојба на даночните обврзници. Даноците не треба да го попречуваат континуитетот на процесот на општествена репродукција. Кога даноците се премногу високи, тие придонесуваат за развој на негативни дури и деструктивни тенденции во економијата;
8. Сразмерност опорезивања – опорезивање треба да буде у складу са финансијским стањем пореских обвезника. Порези не смеју да ометају континуитет процеса друштвене репродукције. Када су порези пре високи, они доприносе развоју негативних, па чак и деструктивних тенденција у економији;
9. Дефинисање пореза – сви елементи и услови опорезивања треба да буду тачни, прецизни, јасни и категорички одређени како не би било могућности за произвољна тумачења ни са једне ни са друге стране;
10. Погодности пореза – техника и рокови плаћања пореза треба да буду јасно утврђени како не би представљали терет за пореског обвезника;
11. Ефикасност и профитабилност пореза – трошкови везани за пореску администрацију у вези са наплатом пореза не смеју бити високи. Потребно је организовати пореску администрацију и порески систем који ќе омогућити да се уз минималне трошкове оствари максималан ефекат за државу;
12. Стабилност и еластичност пореза – порези не треба често да се мењају, јер то ствара несигурност у пословању и функционирању државе, односно јединица локалне самоуправе;
13. Порески интервенционизам – овај принцип подразумева да држава, кроз пореске надлежности и ослобађања, утиче на опорезивање како би помогла у решавању економских и социјалних проблема;
14. Рационалност и једноставност пореског система – пореска пракса треба да се заснива на једноставној и разумљивој организацији која је лако применљива и спроводива;
15. Систематичност и непротивречност у пореском закону – поједини порези у пореском систему треба да буду у меѓусобно хармонизованом односу, што значи да не смеју меѓусобно супротстављати приликом примене;
16. Годишњост пореза – сваки порез најчешће се односи на једну календарску годину и повезан је са буџетом државе;
17. Неутралност пореза – порези треба да утичу на пословање људи као и на друштвено-економску репродукцију. Адам Смит је формулисао овај принцип, према којем је једини регулатор у економском животу тржишни механизам. Данас

<sup>56</sup>Stiglitz, J., Economics of the Public Sector, 1986.

<sup>57</sup><https://www.britannica.com/money/taxation/Shifting-and-incidence>

порези имају искључиво регулаторну улогу, па се под пореском неутралношћу подразумева јединство пореског законодавства према свим пореским обвезницима.

18. Фер и равноправност – порези треба да буду фер и равноправни. У вези с овим питањем постоје два приступа: један се односи на користи, а други на солвентност. Овај принцип не узима у обзир расходну страну јавног сектора. Повезан је са хоризонталним и вертикалним приступом у погледу правичности опорезивања.

Хоризонтални приступ се заснива на тези да лица на истим или сличним позицијама (што се тиче пореских циљева) треба да имају исту пореску обавезу. У пракси се овај принцип једнакости често занемарује, како намерно, тако и ненамерно. Намерна кршења обично су више мотивисана политиком него здравом економском политиком (на пример, пореске олакшице додељене пољопривредницима, власницима кућа или припадницима средње класе уопште; изузимање камате на државне хартје од вредности). Дебата о пореској реформи често се фокусира на то да ли су одступања од „једнаког третмана једнаких“ оправдана. Вертикални приступ се односи на то да људи са вишим примањима и већом потрошњом треба да плаћају веће порезе.

Закони о порезима морају бити разумљиви за пореског обвезника, треба да буду што једноставнији, недвосмислени и поуздани, како за пореског обвезника, тако и за пореску администрацију.

#### **4. ЕФЕКТИ ОПОРЕЗИВАЊА**

Ефекти опорезивања обухватају све промене у економији које произлазе из увођења пореског система. Увођење опорезивања има одређене утицаје на производњу, потрошњу, инвестиције, запошљавање и сличне моделе. Његово присуство искривљује те моделе, а такве нарушавања могу се назвати ефектима опорезивања.

Према Далтону, ефекат опорезивања може се проучавати кроз груписање у следеће категорије:<sup>58</sup>

1. Ефекат опорезивања на производњу;
2. Ефекат опорезивања на расподелу;
3. Други ефекти опорезивања.

Порези у великој мери утичу на и мењају релативне тржишне цене роба и услуга, због чега може доћи до „искривљења“ у понашању потрошача, односно да утичу на њихов кориснички избор.

#### **4.1. ЕФЕКТИ ИЗАЗВАНИ ОПОРЕЗИВАЊЕМ**

##### **4.1.1. Ефекат опорезивања на кориснички избор**

Ефекти опорезивања на кориснички избор су:<sup>59</sup>

1. Ефекат дохотка – при овом ефекту долази до промене у потрошњи која је резултат смањења или повећања реалног дохотка појединца. Треба имати у виду да смањење реалног дохотка не значи и смањење плате. Опорезивање производа и услуга доводи до повећања њихових цена, што резултује сиромашењем појединца при истом нивоу плата. Као резултат поскупљења производа и услуга које је користио, појединац реално може себи приуштити да купује мање од њих, при чему му је куповна моћ смањена;

<sup>58</sup><https://incollegeonline.co.in/attendance/classnotes/files/1626664756.pdf>

<sup>59</sup><https://incollegeonline.co.in/attendance/classnotes/files/1626664756.pdf>

2. Ефекат супституције (замене) – и при овом ефекту долази до промене у потрошњи због промене цена роба и услуга. Потрошња одређеног производа или услуге се након опорезивања смањује јер је она сада скупља у односу на друге производе и услуге које појединац купује.

#### **4.1.2. Опорезивање дохотка појединца и избор између рада и слободног времена**

При одређеној тржишној цени рада (плата), појединац бира између рада и слободног времена, односно одређује колико сати ће радити, а колико сати ће имати слободно време. Међутим, порез на доходак представља ставку у опорезивању која доводи до промене у избору појединца.<sup>60</sup>

То се може приказати следећом формулом:

$$Y = (24 - L) * W$$

Y - Дневни приход појединца

L - Сати слободног времена

W - Стопа радних сати.

#### **4.1.3. Преношење пореске обавезе**

Преношење пореске обавезе представља појаву када законски утврђени порески обвезник, преко промене цене, преноси пореску обавезу (потпуно или делимично) на трећа лица. Процес преношења пореске обавезе састоји се од следеће четири фазе:<sup>61</sup>

1. Прва фаза преношења пореске обавезе је прекусија или импакт. Ова фаза се састоји од увођења пореске обавезе и одређивања лица које ће платити порез;
2. Друга фаза преношења пореске обавезе зове се реперкусија. Порески обвезник, који је дужан да плати порез, прихвата пореско оптерећење, али не и да га поднесе, при чему предузима мере да се ослободи пореза и преноси га на друго лице;
3. Трећа фаза преношења пореске обавезе је инцидентца. Пошто лице на које је пренета пореска обавеза, односно плаћање пореза, није у могућности на било који начин да се ослободи пореза, оно стиче обавезу плаћања и постаје коначан плаћалац, или још називан порески дестинер;
4. Четврта фаза у преношењу пореске обавезе је дифузија, при чему се јављају ефекти претходне фазе – инцидентце. Она представља ефекте опорезивања који се манифестују кроз флукуације понуде и потражње на нивоу националне економије. То значи да укупан ефекат постигнут преношењем пореске обавезе утиче на кретање цена, плата, обим штедње, акумулацију, а тиме и на динамику инвестиција у националној економији.

#### **4.1.4. Трансформација пореза**

Трансформација пореза је појава када порески обвезник не покушава да се ослободи пореског оптерећења преко тржишног механизма, односно путем преношења пореске обавезе, већ уведећи неке рационалне иновације у процес производње.<sup>62</sup> Вагнер истиче овај ефекат опорезивања. Према њему, порез ће се трансформисати онда када као последица дође до повећања ефикасности и унапређења производних техника, што резултира смањењем трошкова производње, а то надокнађује губитке настале услед пореског оптерећења.<sup>63</sup>

<sup>60</sup>[https://economics.sas.upenn.edu/sites/default/files/filevault/u21/income\\_tax.pdf](https://economics.sas.upenn.edu/sites/default/files/filevault/u21/income_tax.pdf)

<sup>61</sup><https://www.investopedia.com/terms/t/transfertax.asp>

<sup>62</sup>Perić, A., *Finansijska teorija i politik.*

<sup>63</sup>Perić, A., *Finansijska teorija i politik.*

Трансформација пореза је један позитиван ефекат опорезивања, иако се не јавља често, из простог разлога што за његову реализацију требају одређени услови. Чак и у савременој литератури дискутује се о трансформацији пореза. Она је позната и као доходовни ефекат опорезивања.<sup>64</sup>

#### **4.1.5. Утицај опорезивања на редистрибуцију националног дохотка**

У тржишној економији, расподела дохотка међу привредним субјектима врши се на тржишту преко механизма цена, и то представља прву или основну расподелу националног дохотка. Секундарна дистрибуција и редистрибуција националног дохотка одвија се између привредних субјеката и грађана с једне стране, и државе с друге стране.

#### **4.1.6. Утицај опорезивања на економске услове привредних субјеката**

У доктрини либералног капитализма одбацује се свака сугестија о могућности и потреби друштвене корекције економских односа између привредних субјеката.

Умешаност државе у активности компанија ова доктрина сматра потпуно штетном, јер би то ограничавало и ометало слободно кретање радне снаге и капитала, приватну иницијативу, слободно тржиште и сл., што би негативно утицало на укупни економски развој државе.

Према савременој економској науци, друштвена корекција и интервенција у економске односе између компанија је сасвим потребна и неопходна. Такав ефекат се анализира из две перспективе, и то:<sup>65</sup>

1. Из аспекта подстицања бржег економског развоја;
2. Из аспекта друштвене корекције у расподели дохотка.

Ефекти опорезивања у погледу подстицања бржег економског развоја састоје се у чињеници да опорезивање ствара одређене могућности за постизање бржег економског развоја земље. Ефекти опорезивања из аспекта друштвене корекције и расподеле дохотка састоје се у стварању могућности да се друштвеним залагањем, путем опорезивања добити или екстра прихода, обезбеде већи износи у складу с утицајем различитих екстремних фактора као што су земљишна рента, тржишна рента, рударска рента, технолошка рента и слично.

## **5. ЕФЕКТИ ПОРЕСКЕ ПОЛИТИКЕ У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ**

Република Македонија је у сарадњи са међународним институцијама спровела низ буџетских реформи, које су углавном биле усмерене на јачање управљања и планирања у области јавних финансија. Спровођењем буџетских реформи омогућени су стабилнији капацитети за финансијско управљање и планирање корисника буџета. Буџетске реформе су омогућиле да процес буџетирања у Републици Македонији буде подигнут на виши ниво и да се са традиционалног начина планирања буџета пређе на принцип програмског буџетирања, чиме се, поред буџетирања економских категорија, доносе одлуке о расподели буџетских средстава на основу дефинисаних програма усмерених ка остварењу политичких циљева и пожељних резултата.<sup>66</sup> Године 1993, паралелно са реформским процесима усмереним ка квалитетнијој и транспарентнијој алокацији буџетских средстава, започеле су реформе у фискалном систему, односно реформе директних пореза, у циљу привлачења страних инвестиција и усаглашавања македонског

<sup>64</sup><https://www.pwc.co.uk/issues/transformation/tax-transformation.html>

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2023/06/tax-transformation.pdf>

<sup>65</sup><https://siepr.stanford.edu/publications/policy-brief/how-do-tax-policies-affect-individuals-and-businesses>

<sup>66</sup>Закон за буџетите на Република Македонија. <https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2022/02/>

законодавства са правом Европске уније. Године 2000. уведен је порез на додату вредност, а од 01.01.2009. реформе су настављене променом начина рачунања плате са нето на бруто плату. Све наведене активности резултовале су вишеструким повећањем буџетских средстава. Увођењем принципа програмског буџетирања створена је значајна основа за квалитетнију и транспарентнију расподелу буџетских средстава. Од почетка реформи у пореском систему Републике Македоније, порески приходи, анализирани са аспекта укупног учешћа у буџетским приходима, бележе стални раст из године у годину. То је резултат интензивне динамике економске активности, која се огледа у порасту БДП-а, повећању обухвата и одзивности пореских обвезника и смањењу пореске евазије. Поголеми измени од првобитно поставените законски правила и норми кои се однесуваат на реформите во даночниот систем на Република Македонија настанаа во 2007 година.

Године 2007. спроведене су значајне фискалне реформе, односно уведена је стопа од 10% на персонални порез на доходак и порез на добит, односно раван порез, са прелазном стопом од 12% у 2007 години. Смањен је ПДВ за пољопривредне производе са 18% на 5%, а у другој половини године и за додатне производе као што су лекови и медицинска помагала, рачунари и рачунарска опрема, соларни колектори и јавни превоз.

Упркос значајним пореским реформама, порески приходи забележили су раст већи за 13% од планираног.<sup>67</sup>

Применом Закона о регистрацији готовинских плаћања, региструје се готовински промет робе и услуга преко фискалних каса, чиме се врши.<sup>68</sup>

- уређење тржишта у Републици Македонији;
- смањење илегалних новчаних токова у промету робе и услуга;
- смањење сиве економије и нелојалне конкуренције;
- повећање фискалне дисциплине;
- обезбеђивање ефикасније контроле пореских прихода.

Ефекти Закона о регистрацији готовинских плаћања су видљиви и огледају се кроз повећани промет у малопродаји и раст коначне потрошње у Републици Македонији.

## ЗАКЉУЧАК

Пореска политика представља збир мера и активности које држава спроводи у области опорезивања ради постизања одређених циљева и решавања појединих фискалних, социјалних и економских проблема, односно пореска политика подразумева практичну реализацију обављања пореских функција. Опорезивање у савременим економским системима има више циљева – фискалне, али и вонфискалне, које имају значајну улогу у изградњи стабилног економског система једне земље.

Држава може да утиче на развој одређених грана и области променом поресне стопе, било кроз повећано пореско оптерећење, било кроз пореске олакшице. Повећање пореза доводи до смањења дохотка грађана, а ако држава смањи јавне расходе и не утроши обезбеђена средства, може доћи до смањења потрошње, дохотка и дефлације, и обрнуто. Основна функција пореза је фискална, али се често користе и за постизање одређених економских и социјалних циљева.

<sup>67</sup> Годишен извештај на Министерството за финансии за 2007 година. <http://www.finance.gov.mk>

<sup>68</sup> „Службен весник на Р Македонија” бр. 31/01, 42/03, 47/03-исправка, 40/04, 70/06; 126/06; 88/08. одлуки на уставен суд У.бр. 236/06, 49/07.

У савременим условима, порези се користе за остваривање стабилизационе политике и борбу против инфлације, јер повећање пореза смањује куповну моћ грађана.

Функције пореза представљају манифестацију њихове суштине. Оне показују начин остваривања јавне намене и употребу средстава ове економске категорије. Основни принципи који треба да се поштују при опорезивању су: сразмерност опорезивања, дефинисање пореза, погодности пореза, ефикасност и профитабилност пореза, стабилност и еластичност пореза, порески интервенционизам, рационалност и једноставност пореског система, систематичност и неупркосност у пореским законима, годишњост пореза, неутралност пореза и фер и равноправност.

Ефекти опорезивања обухватају све промене у економији које произлазе из наметања пореског система. Увођење опорезивања утиче на производњу, потрошњу, инвестиције, запосленост и сличне економске моделе. Присуство пореза искривљује ове моделе, а таква нарушавања називају се ефектима опорезивања.

Република Македонија је у сарадњи са међународним институцијама спровела низ буџетских реформи, које су претежно биле усмерене на јачање управљања и планирања у области јавних финансија. Спровођењем ових реформи омогућени су стабилнији капацитети за финансијско управљање и планирање код корисника буџета.

Буџетске реформе су омогућиле да процес буџетирања у Републици Македонији буде подигнут на виши ниво, тако да је традиционални начин планирања буџета замењен принципом програмског буџетирања. Поред буџетирања економских категорија, одлуке о расподели буџетских средстава доносе се на основу дефинисаних програма усмерених ка остварењу политичких циљева и жељених резултата.

Од увођења реформи у пореском систему Републике Македоније, порески приходи, анализирани у смислу укупног учешћа у буџетским приходима, бележе сталан раст из године у годину. То је резултат интензивне динамике економске активности која се огледа кроз раст БДП-а, повећање обухвата и одзивности пореских обвезника, као и смањење пореске евазије.

## ЛИТЕРАТУРА

1. Атанасовски, Ж., Јавни финансии, Економски Факултет, Скопје, 2004.
2. Вагнер, А., Финансии, Лајпциг, 1890.
3. Годишен извештај на Министерството за финансии за 2007 година;  
<http://www.finance.gov.mk>
4. Komazec, S., Ristic, Z., Menadzment monetarnih I javnih finansija, 2009.
5. Komazec, S., Monetarne I javne finansije, 2006.
6. Musgrave, R. A., A. T., Classic in the theory of Public Finance, Лондон, 1985.
7. Perić, A., Finansijska teorija i politik.
8. „Службен весник на Р Македонија” бр. 31/01, 42/03, 47/03-исправка, 40/04, 70/06; 126/06; 88/08.; одлуки на уставен суд У.бр. 236/06, 49/07.
9. Simkovic, M., The Knowledge Tax, University of Chicago Law Review, 2015
10. Stiglitz, J., Economics of the Public Sector, 1986.
11. Смит, А., Богатството на народите, Истражување на природата и причините за богатството на народите, Загреб, 2007.
12. Закон за буџетите на Република Македонија; <https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2022/02/>
13. <https://www.britannica.com/money/taxation/Shifting-and-incidence>
14. <https://jncollegeonline.co.in/attendance/classnotes/files/1626664756.pdf>
15. [https://economics.sas.upenn.edu/sites/default/files/filevault/u21/income\\_tax.pdf](https://economics.sas.upenn.edu/sites/default/files/filevault/u21/income_tax.pdf)
16. <https://www.investopedia.com/terms/t/transfertax.asp>
17. <https://www.pwc.co.uk/issues/transformation/tax-transformation.html>
18. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2023/06/tax-transformation.pdf>
19. <https://siepr.stanford.edu/publications/policy-brief/how-do-tax-policies-affect-individuals-and-businesses>